

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. május 24.

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

ISMERETEKET ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK (maximum 10 pont)

1a)

Fejtse ki, miért igaz, hogy az esetek nagy részében a **médiaszövegek fogyasztója kettős szerepbe kerül, egyszerre vevő és áru is!** 2 pont

1b)

Nevezzen meg kivételes eseteket, amikor ez a szabály csak részben érvényesül! 2 pont

Helyes válasz:

1-1 pontot kap a vizsgázó, amennyiben a kettős szerep mindkét elemét helyesen értelmezi az alábbiak vagy azzal lényegileg azonos módon:

- A néző, mint fogyasztó, közvetlenül vagy közvetett módon (például az adója egy részével vagy bizonyos csatornákhöz való hozzáférésért az előfizetési díjjal) fizet a médiatermékekért, így a médiapiacra vevői szerepbe kerül;*
- A néző ugyanakkor egyben áru is a médiapiacra, mert annak a sokaságnak a része, aki hozzá hasonlóan fogyasztja a médiatermékeket – és ezt a sokaságot, az adott médiaszöveggel elért közönséget értékesíti az előállító és/vagy forgalmazó médiacég annak, akinek eladja a műsorokhoz kapcsolt reklámfelületét, idejét.*

További 1-1 pontot kaphat a vizsgázó, amennyiben érvényes példákon mutatja be a kivételeket az alábbiak vagy más, helyes választ adva:

- Vannak olyan médiatermékek, amelyeket a fogyasztó ingyen kap meg (pl. reklámújságok), ilyen esetekben a fogyasztó nem kerül vevő szerepbe;*
- Vannak olyan médiaszolgáltatók (elsősorban a közösségi médiában), akik nem értékesítik a rendelkezésükre álló felületet reklámcéllal, így az ilyen médiatermék fogyasztója nem kerül áru szerepbe.*

2)

Soroljon fel **legalább négy olyan kommunikációs jelzést**, amelyet felismer az alábbi képen!
3 pont

Helyes válasz:

Mivel állóképről van szó, a nem verbális és egyben a látható kommunikációs jelzéseket veheti számba a vizsgázó például az alábbiak szerint (az egyes jelzések megnevezésével kapcsolatban több változat is elfogadott a szakirodalomban, a javító tanár belátása szerint értékelheti az adott válasz relevanciáját):

- öltözet (ruhaviselet)
- térközsabályozás
- mimika
- érintés
- gesztus
- tekintet/nézés irányítása
- testtartás

A vizsgázó 0 pontot kap, ha 0-1 helyes választ adott, 1 pontot, amennyiben 2 helyes választ adott, 2 pontot, amennyiben 3 helyes választ adott, és 3 pontot 4 vagy több helyes válasz esetén.

3a)

Nevezzen meg legalább két archetípust, melyet az alábbi képeken látható karakterek megjelenítenek! 2 pont

3b)

Röviden **fogalmazza meg, mi a szerepe** a képeken látható **archetípusos karaktereknek általában a történetekben!** 1 pont

Helyes válasz:

a) A karakter a bölcs, a tanító, a tapasztalat és a védőangyal archetípusát jeleníti meg. A vizsgázó 1-1, maximum két pontot kap a helyes archetípus-megnevezésekért. (A „Jó”, a „Gonosz ellenfele”, mint archetípus nem fogadható el válaszként.)

b) Ez a karakter a történetekben rendszerint a főszereplő, a Protagonista legfőbb támasza és tanítója (és akinek – miután átadta tudását a főhősnek – gyakran pusztulnia kell.)

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT (maximum 25 pont)

4a)

Mi a foglalkozása a Locke néven emlegetett, kockásinges, Jack Nicholson által alakított szereplőnek? 1 pont

4b)

Indokolja állítását legalább egy közvetlen és egy közvetett utalásra vonatkozó megfigyeléssel, cselekményelemmel, párbeszédrészlettel! 2 pont

helyes válasz:

a) *oknyomozó/nyomozó riporter (a pont jár akkor is, ha a vizsgázó egyszerűen riporterként nevezi meg a szereplőt)*

b) *1-1, maximum 2 pont adható az alábbi vagy a részlet alapján ezekhez hasonlóan helytálló megfigyelésekre:*

közvetlen:

- a felvételen Locke maga is riporterként mutatkozik be Robertsonnak;*
- beszél Robertsonnak az Afrikáról készülő dokumentumanyag készítéséről;*

közvetett:

- a részlet elején nagy és furcsa alakú táskákkal látjuk Locke-ot megérkezni, amelyek alakja nagyon hasonlít a későbbiekben többször közeliben is megmutatott riportermagnóra;*
- Robertson ismeri is Locke nevét az írásai alapján;*
- Locke a Robertsonnal való beszélgetését magnóval rögzítette;*
- a magnófelvételen hallható beszélgetésben célirányosan kérdezgeti Robertsont a további útiterveiről, ami összhangban van a férfi szobájában talált repülőjeggyel és az azon szereplő kézírásos feljegyzéssel.*
- az afrikai munkáról Locke által elmondott részletek (gerillák, letartóztatások) veszélyes és titkokkal teli téma utáni kutatást sejtetnek.*

5a)

A halott férfi szobájának átkutatásakor **egyetlen tárgy** van, amely láthatóan **meglepi a főszereplőt** (Locke-ot). Melyik ez a tárgy? 1 pont

5b)

A részlet **mely információi magyarázzák** Locke viselkedését, vagyis hogy annak a tárgynak a megtalálásakor meglepődik? 1 pont

helyes válasz:

a) *a pisztoly*

b) *a vizsgázó egy 1 pontot kap, ha Locke meglepődését az alábbi vagy ahhoz hasonlóan érvényes indokkal magyarázza:*

- a fegyver birtoklása ellentétben áll Robertson üzletemberi, világutazói mivoltával;*
 - a fegyver birtoklása ellentétben áll azzal a kissé szemlélődő, lírai személyiséggel, amit a megismerkedéskor a férfi magáról meszt Locke-kal.*
-

6)

Nevezzen meg legalább két olyan pontot a cselekményben, amikor a tér érzete folytonos, de az idő dimenziója megváltozik! 2 pont

helyes válasz:

- amikor Locke felnéz a ventillátorra, majd ugyanazon a beállításon belül már egy másik ingben, Robertson kék ingében látjuk;
- amikor egy beállításon belül, egyszerű kameramozgással a korábbi, teraszon lezajló beszélgetésbe kerülünk;
- amikor Robertsonról, aki annál a polcnál áll, amin az ital van, átigazít a kamera Locke-ra, aki akkor már később, egy Robertson halála utáni időpillanatban dolgozik az útlevéllal.

7)

Figyelje meg a következő képet, illetve a részletben azt a beállítást, melynek része ez a fáziskép! Állapítsa meg, hogy az alábbi állítások **igazak- vagy hamisak-e?** 3 pont

Állítás	igaz vagy hamis?
a) Ezzel a képpel indul a beállítás.	
b) A fáziskép pillanata később van, mint a beállítás kezdetének a pillanata.	
c) A néző a fázisképet látva még nem tudja, hogy a két férfi korábban már találkozott.	
d) A beállítás alatt végig a magnóról hallható szöveg szól.	
e) A teraszon zajló beszélgetés és a magnóról hallható szöveg más térben van.	

helyes válasz:

a) hamis; b) hamis; c) hamis; d) hamis; e) igaz

A vizsgázó 0-2 helyes válasz esetén 0 pontot, 3 helyes válasz esetén 1 pontot, 4 helyes válasz esetén 2 pontot, 5 helyes válasz esetén 3 pontot kap

8a)

A látott filmrészlet a cselekmény jellege szerint **epizód vagy fordulat** típusú-e? 1 pont

8b) Állítását legalább egy érvel **igazolja!** 1 pont

Helyes válasz:

a) *fordulat;*

b) *1 pont adható a következő vagy a következőkben megfogalmazott válasz valamely elemével lényegében megegyező indoklásra:*

- a részlet elejéhez képest annak végére Locke körülményei és személyazonossága alapvetően megváltozik;

- a holttest áthelyezése és az útlevel fényképeinek kicserélése egyértelműen azt jelenti, hogy a továbbiakban a meghalt Robertson adataival és azoknak megfelelően kell majd léteznie, saját nyomozói munkáját is ennek megfelelően végezheti majd.

9)

Nevezzen meg példákat a látott részletből:

a) az eseményeket lépésről lépésre követő **lineáris montázs** szerkesztésre, (1 pont)

b) a **belső montázs** használatára, (1 pont)

c) a **flash-back** alkalmazására! (1 pont)

Röviden értelmezze az egyes montázsalkalmazások időszervező hatását is! 3 pont

Helyes válasz:

Feladatrészenként 1+1, maximálisan 6 pont adható az egyes montázmegoldások megjelölésére akkor, ha a vizsgázó megnevezi azokat a helyeket a részletben, ahol az alkotó a szóban forgó montázsalkalmazásokkal él, majd a filmi időszervezésre vonatkozó konkrét használatukat is helyesen indokolja az alábbiak vagy a részlet alapján ezekhez hasonlóan helytálló megállapítások szerint:

- hagyományos lineáris montázs-szerkesztés – pl. a szállodába történő megérkezés két beállítása között vagy a holttest megtalálását és a Robertson szobájának átkutatását bemutató szakaszban, illetve a részletet záró távozás képsorában);

- belső montázs – pl. a ventillátorra való felpillantás és Locke Robertson ingébe történő átöltözésének mozzanata vagy a holttest átcipelésének klasszikus belső montázzsal megoldott jelenete, ahol a kameramozgás eredményeképpen módosul többször is a kép kivágás;

- flash-back – az útlevele fényképek cseréje alatt a magnófelvétel segítségével meglevenedő korábbi ismerkedés és beszélgetés a két férfi között Locke szobájából a teraszra kisvenkelő kamera segítségével (ez a beállítás jó példa belső montázsra is).

10)

Érveljen amellet, hogy az alkotó a részletben rokon személyiségként **párhuzamba állítja** Robertsont és Locke-ot! Indoklásában **képi és a dialógusból** következő megfigyelésekre is támaszkodjon! 2 pont

Helyes válasz:

A vizsgázó 1-1, maximum két pontot kaphat abban az esetben, ha az alábbi vagy más helyes megfigyelésekkel indokolja a két szereplő párhuzamba állítását:

a) képi párhuzam, ahogy

- a halott arcába néz Locke, mint egy furcsa tükörbe;*
- a két útlevelet egymás mellett, a két igazolványkép látványa;*
- állnak a teraszon egymás mellett.*

b) az elhangzó szövegből következő párhuzam, hogy

- mindketten sokat utaznak, sok helyen megfordulnak;*
- mindkettejüket Davidnek hívják;*
- mindketten először vannak Afrikának ezen a részén.*

11a)

Három érveléssel igazolja, hogy a filmrészletben erőteljesen a **szerzői látásmód** érvényesül! 3 pont

11b)

Két megfigyeléssel igazolja, hogy a részlet **műfaji megoldásokat is** alkalmaz! 2 pont

Helyes válasz:

A részletben egyszerre van jelen az ábrázolt eseménysor két karakteresen eltérő megjelenítésére vonatkozó alkotói attitűd.

1-1, összesen maximum 3+2 pont adható, ha a vizsgázó helyesen érvel amellet, hogy a részletben markánsan jelen vannak az egyedi megoldásokkal dolgozó művészi/szerzői ábrázolásmód, de a jól meghatározható szabályok szerint mesélő műfaji (zsáner)film jellegzetességei is az alábbiak vagy a részlet alapján ezekhez hasonlóan helytálló megállapítások szerint:

a)

- művészi, szerzői filmes jellemző a kalandos, veszélyes cselekményelemek kifejezetten lassú tempójú, kitarított és már-már álomszerű adagolása;*
 - művészi, szerzői filmes jellemző, hogy a holttest áthelyezésének és az útlevelet meghamisításnak célirányos lépéseinél szinte az összes szereplői mozdulatot és reakciót túlrészletezve, a tevékenységek szempontjából másodlagosabbnak tekinthető érzelmi reakciók (arc kifejezések és gesztusok) halmozott alkalmazása mellett ábrázolják;*
 - művészi, szerzői filmes jellemző a cselekményhez szorosan hozzá nem tartozó (környezeti) részletek, háttérmotívumok hangsúlyos alkalmazása (pl. sivatagi táj Robertson szobája előtt;*
-

legyek közelije a vezetékeken és a falon; a szobákban működő ventillátorok közelije; a recepcióra történő képváltás; az ágy mellé leesett könyv közelije Locke szobájában);

- művészi, szerzői filmes jellemző a részlet montázshasználatának kiszámíthatatlansága, a többféle karakteres montázsváltozat vegyítéséből származó egyedi időkezelés.

b)

- műfai, zsánerfilmes jellemző a jól behatárolhatóan fordulatjellegű cselekményelem hangsúlyos használata (itt a haláleset miatti személyiségcsere);

- műfaji, zsánerfilmes jellemző az egzotikus miliő;

- műfaji, zsánerfilmes jellemző a kalandos, veszélyes körülményekre utaló információ a cselekménnyel kapcsolatban (itt elsősorban a riporter nyomozás veszélyes részleteinek emlegetése, Robertson holmijának módszeres átkutatása, a férfi fegyverének megtalálása és az útlevelel meghamisításának jelenete);

- műfaji, zsánerfilmes jellemző, hogy a titok, információ-visszatartás ellenére a részlet a cselekmény megértése szempontjából fontos részleteket (a két szereplő hasonlósága, körülményeikre és munkájukra vonatkozó utalások, a környezet cselekmény szempontjából fontos jellegzetességei) ismétléssel, hangsúlyosan ábrázolja.

MÉDIA MINIESSZÉ (maximum 15 pont)

I) Az alábbiakban az **újsághírekkel kapcsolatosan** használt néhány fontos kifejezést sorolunk fel. **Jelölje meg** (karikázza be), hogy ezek közül **melyek vannak hatással egy információ hírértékére, és melyek hatnak a hír megformálására, megszerkesztésére!**

hírérték	hír megformálása
a) aktualitás (újdonság)	a) aktualitás (újdonság)
b) a hírszövegek felépítése (fordított piramis szerkezet)	b) a hírszövegek felépítése (fordított piramis szerkezet)
c) érintettség (közelség-távolság)	c) érintettség (közelség-távolság)
d) hírforrás kontrollja (megbízhatóság)	d) hírforrás kontrollja (megbízhatóság)
e) váratlanság (szokatlanság)	e) váratlanság (szokatlanság)

II) Írjon rövid esszét *Hírérték és hírszerkesztés* címmel! Az alábbi hír szövegének, szerkezetének elemzésén keresztül fogalja össze, hogy mi a felsorolt (a–e) tényezők szerepe egy hírszöveg megfogalmazásában, nyilvánosságra kerülésében!

Csőtörés volt szombat éjjel a kispesti lakótelepen a Dobó Katika és a József Attila utca kereszteződésében. A víz 20-40 centiméter magasan elárasztotta a környező utcákat, értesült a helyszínről vasárnap hajnalban az MTI. A csőtörés tényét a Fővárosi Vízművek ügyeletes diszpécser is megerősítette. Több száz méteren borította el a víz az Ady Endre utat, de befolyt a Wekerle-telep utcáira és az Üllői útra is. Az Ady Endre úton a BKV dolgozói is takarították a csatornalefolyókat, hogy azok minél gyorsabban elnyeljék a vizet, és ne legyen fennakadás a tömegközlekedésben.

(Index2012. november 18. vasárnap, 07:48, az MTI által kiadott hír alapján)

Helyes válasz:

I)

1-1, összesen 2 pont adható, ha a vizsgázó helyesen rendezi csoportokba a hírrel kapcsolatos kifejezéseket a következők szerint:

- a hírértéket meghatározó jellemezők: a), c) és e);

- a hír megfogalmazására, megszerkesztésére vonatkozó alapelvek: b) és d).

Pontot csak a csoportonként teljes és hibátlan válaszokért kaphat a vizsgázó.

II)

A vizsgázó az esszében a közölt hír elemzése kapcsán az „a)–e)” szempontokra egyenként 2-2, összesen maximum 10 pontot kaphat, amennyiben az alábbiak szerint (vagy hasonlóan érvényes módon) határozza meg a szóban forgó hírszerkesztési elvek lényegét (1-1, maximum 5 pont) és helyesen értelmezi a példahírt az adott szempontból (további 1-1, maximum 5 pont).

a) aktualitás (újdonság) – az olyan események hírként való közlése, melyek már széles körben ismertté váltak, ellentmond a hírektől elvárt újdonság követelményének (az újdonság vagy az újság szavakban is benne van az „új”; nincs régebbi, mint a tegnapi újság). A hétfégi időpont

ellenére a vasárnap kora reggeli MTI-hír a szombat éjszakai csőtörésről gyorsan és időben jelent meg ahhoz, hogy a közönség számára új információval szolgáljon, az aktualitás, újdonság hírek esetében legfontosabb jellegzetessége tehát érvényesül.

b) Egy esemény hírértékét, hírként közlésre való alkalmasságának mértékét nagymértékben növeli annak váratlansága vagy az alapjául szolgáló esemény szokatlansága, az élet normális, megszokott menetét megzavaró mivolta. A csőtörés előre nem kiszámítható, váratlan esemény, amely ily módon növeli a történetek hírértékét, hiszen a megszokott életvitelt alaposan megzavaró, nem várt problémáról van szó.

c) A hírben nyilvánosságra hozott esemény viszonylag sok embert érintő probléma, ezért komoly hírértéke van az érintett területeken élők életére vonatkozóan (pl. víz- és forgalomkorlátozás). Minél közelebb van földrajzi értelemben a hírben megfogalmazott esemény azokhoz, akiket a hír elérhet, annál nagyobb lehet a szóban forgó esemény hírértéke. Mivel azonban jelen esetben MTI-hírről van szó, amit az Index hírportál közölt (és nem a kerületi vagy budapesti hírforrásról), a hír az olvasók nagyobb része számára távoli, így a hírérték jelentősen csökken. (Ez utóbbi észrevétel hiánya nem jár szükségszerű pontlevonással.)

d) A hírforrás kontrollja, a megbízhatóság követelménye megkívánja, hogy a hírforrást a hír szerkesztősege ellenőrizze, más forrásból is utánajárjon az adott információnak. A megfogalmazás arra utal, hogy az eseményről lakossági bejelentés során szerzett tudomást a hírügynökség, majd az információ ellenőrzése során azt a Fővárosi Vízművek ügyeletes diszpécser is megerősítette.

e) A hír megszövegezése során mindig az első mondat (illetve több bekezdés esetén), az első bekezdés a legfontosabb, a hír információs magja. Általában abban szerepelnek a legfontosabb alaptényekre vonatkozó információk (mi és kivel történt, hol és mikor). A további mondatok kiegészítő információkat tartalmaznak. (Ezt nevezik fordított piramis elvnek, de amennyiben a vizsgáló nem ismeri ezt a formulát, nem kell tőle pontot levonni, ha helyesen írja le a hírek megszerkesztésének jellemző módját.)

A csőtörésről szóló hír megfelel a fordított piramisszerkesztés elvének, a mi, hol és mikor történt (csőtörés, xy utcák kereszteződésében, szombat éjjel) kérdésekre az első mondat megadja a választ. A hogyan kérdésre sok kiegészítő információt (20-40 cm magasan, több száz méter hosszan árasztotta el a víz az utcákat; a BKV-dolgozók is takarították a csatornalefolyókat) kapunk.

A helyesen felépített esszészervezetre (állítás, megfigyelések, ismeretek alapján történő érvelés-bizonyítás, konklúzió) 3 pont adható.